

2016-os Éves Jelentés a kábítószerhelyzetről – rövid összefoglaló

2016 National Report on the state of the drugs problem - short summary

Szerzők: Nyírády Adrienn ✉
Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet

Beküldve: 2016.10.22.

Kulcsszavak: magyarországi kábítószer-helyzet, epidemiológia, egészségügyi következmények, válaszlelések

Keywords: drugs problem in Hungary, epidemiology, health consequences, responses

Megjelent a Nemzeti Drog Fókuszpont 2016-os Éves Jelentése, amely megújult formában mutatja be a magyarországi kábítószer-helyzetet, és benne a legfrissebb, 2015. évi adatokat. Az Éves Jelentés számot ad a kábítószer-probléma alakulásával és a válaszlelésekkel kapcsolatos legfontosabb fejleményekről, így a szerhasználati mintázatokban bekövetkezett változásokról és a kezelésbe kerülőkről; a fertőző betegségek és a halálozás alakulásáról; valamint a legújabb kábítószerpiaci lefoglalási és bűnözési statisztikákról.

A FŐBB KÁBÍTÓSZEREK ÉS RELATÍV FONTOSÁGUK

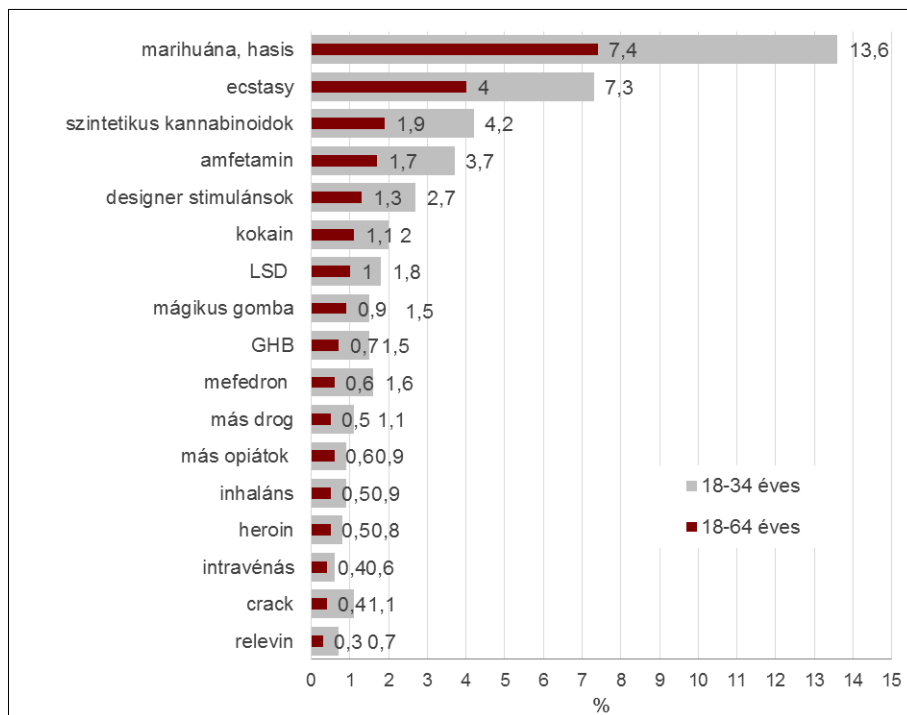
A kutatási adatok alapján a 18-64 éves népességben minden tizedik (9,9%), a 18-34 éves fiatal felnőtt populációban csaknem minden ötödik személy (17,7%) fogyasztott az élete során valamilyen tiltott drogot. A felnőtt népességben a legtöbben marihuánát vagy hasist próbáltak (7,4%), illetve közel fele ekkora, de a többi szerhez képest kimagasló az ecstasy (4%) életprevalencia értéke. A legnépszerűbb szereket – azoktól jelentősen elmaradva – követik a szintetikus kannabinoidok (1,9%), az amfeta

min (1,7%) és a designer stimulánsok (1,3%). A fiatal felnőtt népesség szerpreferencia sorrendje megegyezik a felnőtt lakossággal. [1. ábra]

Az iskoláskorúak körében az életprevalencia értékek alapján a legelterjedtebb kábítószer 2015-ben (is) a marihuána volt a 9-10. évfolyamon. Az ezt követő drogok sorra legális, vagy részben legális szerek. A második helyen új pszichoaktív szer áll, a 2015-ben először kért szintetikus kannabinoidok szercsoport, majd az orvosi javaslat nélkül szedett nyugtatók/altatók, ezek alkohollal történő együttes fogyasztása következik. A szintén először kért, hangulatjavító szándékkal bevett fájdalomcsillapítók is hasonlóan népszerűek a tanulók körében. Hatodik helyen a szerves oldószerek belélegzése szerepel.

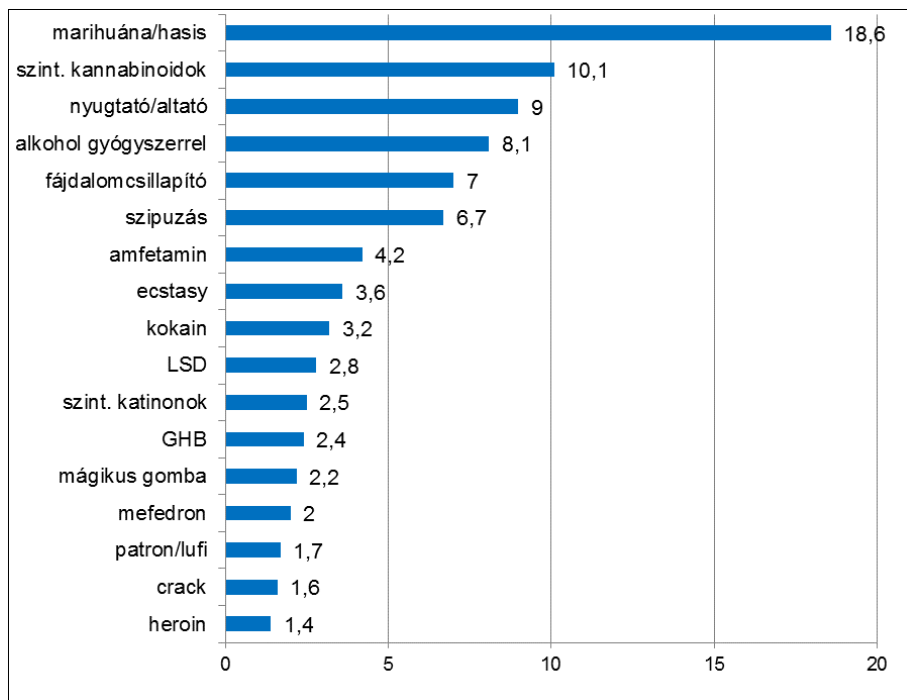
A következő kábítószer az amfetamin, amely így a hetedik helyre került. Hasonlóan elterjedt még az ecstasy, a kokain és az LSD fogyasztása. A többi kért szer életprevalencia értéke 2% körüli. A designer drogok másik nagy csoportjának, a szintetikus katinonoknak a fogyasztása kevésbé elterjedt a középiskolások körében. [2. ábra]

1. ábra: A szerenkénti életprevalencia értékek a 18-64 éves, és a 18-34 éves populációban, 2015-ben (%)

Forrás: Paksi et al. 2015, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

2. ábra: Szerenkénti életprevalencia értékek a 9-10. évfolyamon tanuló diákok körében 2015-ben (%)

Forrás: Elekes 2016, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

PREVENCIÓ

A prevenciós programok feltárását célzó országos adatgyűjtés 2013-2015 között működően 253 szervenymagatartások megelőzésével (is) foglalkozó szervezetet azonosított, s közülük aktuálisan 194 szervezet van jelen a prevenciós szintéren saját, programszerű – vagyis az alkalmazott célok és módszerek tekintetében egy-egy célcsoportban homogén – prevenciós programmal. A szolgáltatók harmada Közép-Magyarországon (Budapesten és Pest megyében) található, az ország többi részében megyéenként átlagosan 7-8 van jelen. A prevenciós szervezetek többsége (85%) nem főtevékenységként végzi a prevenciós munkát, hanem zömében ellátási, egyéb segítő, vagy kisebb mértékben oktatási/nevelési tevékenységük részeként. A szervezetek döntő többsége (70%) nonprofit szervezet. Viszonylag jelentős arányban (24%) vannak az önkormányzatok és költségvetési szervezetek. A for-profit szféra szerepvállalása összesen 6%. A szervezetek leggyakrabban egy, átlagosan 1,8, összesen 139 prevenciós programot vagy szolgáltatást működtetnek, melyek közül 115 intervencióról rendelkezünk részletesebb információval. A beavatkozások leginkább a 14-18 éves fiatalokat célozzák meg. A tartalmi vonatkozásokat vizsgálva megállapítható, hogy a programok/szolgáltatások többsége közvetlenül az előbb említett, 14-18 éves végső célpopulációra irányul, emellett megjelentek a pedagógusok által végzett beavatkozások és a pedagógus-továbbképző szerfogyasztás-megelőzési programok is, korszerűbb lett a célrendszer, azaz a komplex egészségfejlesztés érvényesül, és több órában/alkalommal találkoznak a szolgáltatók a diákokkal, mint korábban. Ugyanakkor az új pszichoaktív szerek Magyarországon megfigyelhető terjedésére nem születtek érdemi válaszok a prevenciós szolgáltatók részéről.

KEZELÉS-ELLÁTÁS

A 2015-ben a TDIⁱ adatgyűjtési rendszerbe jelentő 79 szolgáltató összesen 4 308 kezelésbe lépőről számolt be. Az összes kliens 90,5%-a (3 900 fő) kezdett kezelést specializált járóbeteg ellátónál, alacsonyküszöbű szolgáltatónál vagy általános/mentális egészségügyi szolgáltatónál. Járóbeteg ellátás keretei között 2 780 fő lépett elterelésⁱⁱ miatt kezelésbe. Fekvőbeteg ellátás keretében az összes kliens 9,5%-a (408 fő) kezdett kezelést 2015 folyamán, közülük elterelésben vett részt 8 fő. Az összes klienst tekintve 64,9% volt az elterelés útján kezelésben részesülő aránya. Az addiktológiai kezeléseket okaként leggyakrabban megnevezett szer Magyarországon a kannabisz, használói aránya különösen magas a büntető-eljárás alternatívájaként kezelésbe lépők körében. A második legjellemzőbb, kezelést indokló szerhasználati probléma a stimulánsfogyasztás. [3. ábra és 4. ábra]

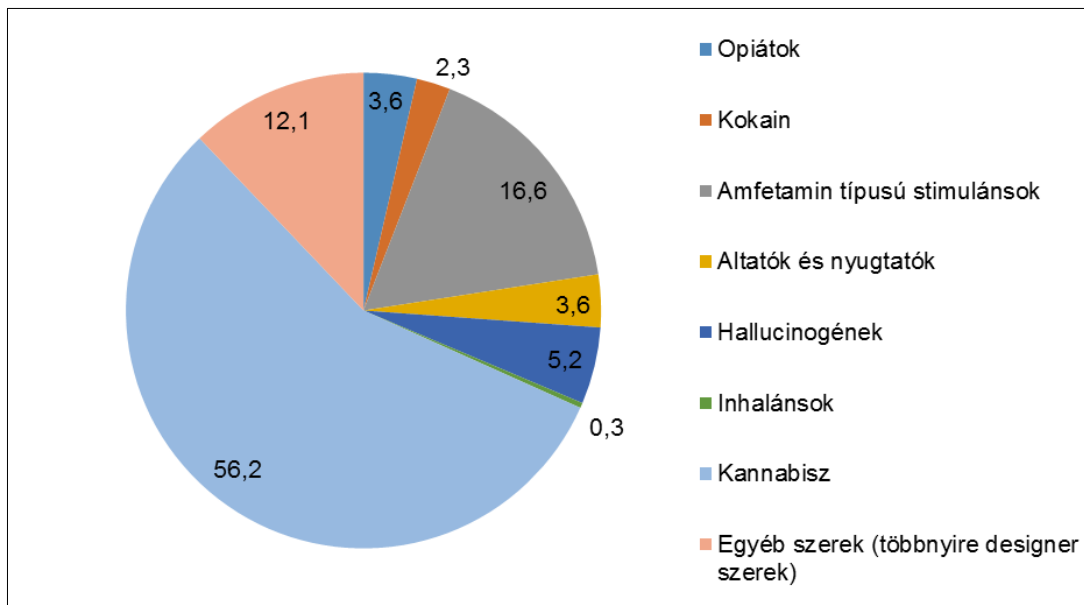
Megnövekedett a designer szerek – kannabinoidok és stimulánsok – miatti kezelési igények száma. A kezelési adatok szerint ezen szerek használata intenzívebb, és a használók életkora is lefelé tolódott. A kezelési adatok mellett több kutatás is igazolta a designer szerek miatt hamarabb kialakuló kezelési igényt. Az addiktológiai problémák mellett a sürgősségi/klinikai toxikológiai és a pszichiátriai kezelési igények száma is növekedést mutatott az elmúlt években a beszámolók szerint.

A szolgáltatók jelentése szerint 2015-ben összesen 669 kliens részesült szubsztitúciós kezelésben az év során, ez szakértői becslések szerint az összes eset 80%-át fedi le. A metadon vagy buprenorfin/ naloxon kezelésben részesülők 95,2%-a (637 fő) fenntartó kezelés céljából, 4,8%-a (32 fő) detoxikálás céljából kapott szubsztitúciós szert. A fenntartó kezeléseket 79,7%-ában metadont használták, ez az arány szinte azonos az előző években mérttel.

ⁱ TDI= Treatment Demand Indicator – Kezelési Igény Indikátor

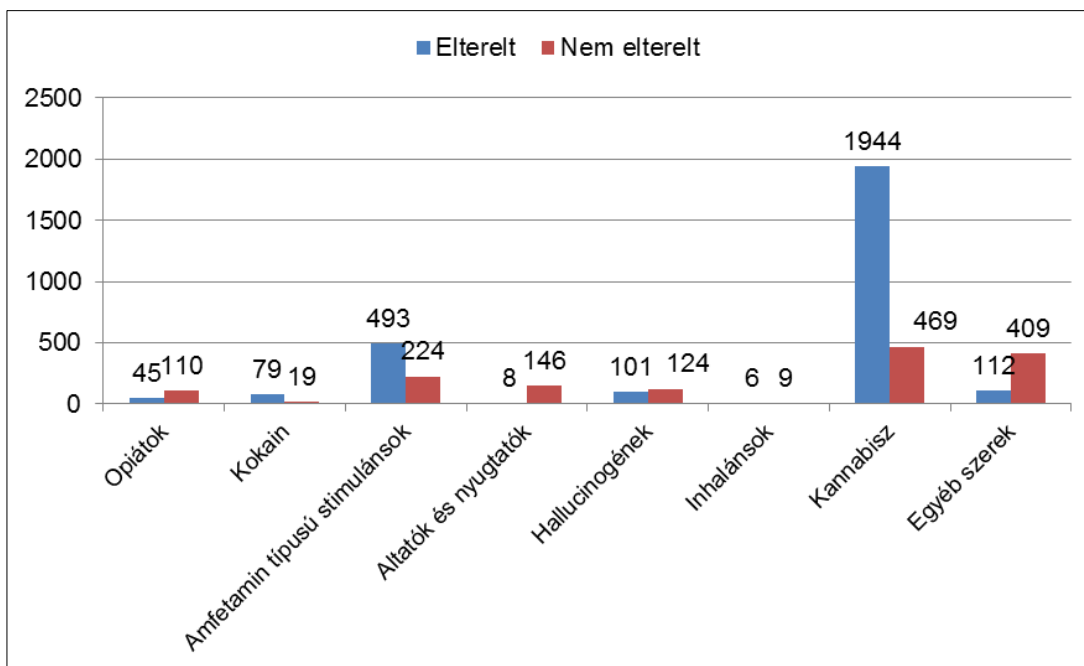
ⁱⁱ Jogszámban meghatározott feltételek fennállása esetén a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetében az elkövetőnek lehetősége van kezelési/megelőző beavatkozásokban való részvétellel a büntetőeljárást elkerülni.

3. ábra: A kezelési igény elsődleges szer szerinti megoszlása (2015; %, N=4308)

Forrás: TDI adatgyűjtés 2016, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

4. ábra: A kezelést kezdők szertípus szerinti megoszlása az elterelték és nem elterelték körében 2015-ben (fő) (N (elterelt)=2788; N (nem elterelt)=1510)

Forrás: TDI adatgyűjtés 2016, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

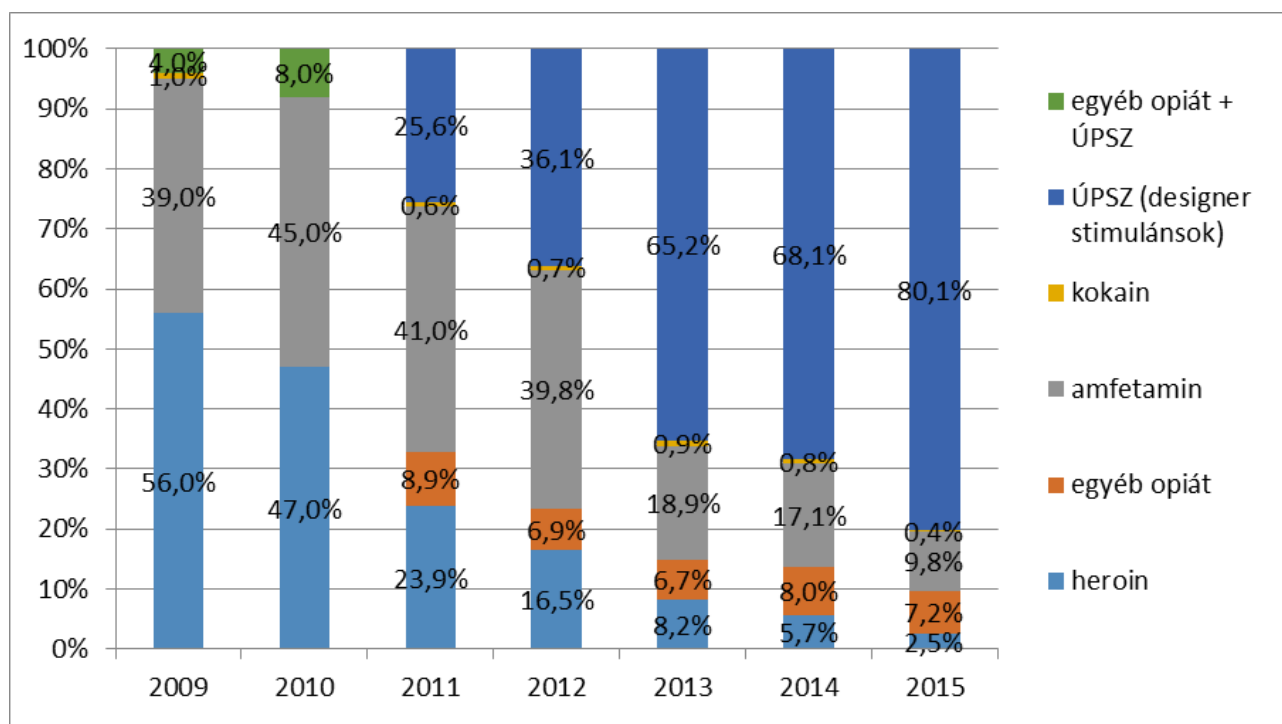
EGÉSZSÉGÜGYI KÖVETKEZMÉNYEK

A tüssere adatok alapján az új pszichoaktív szerek (ÚPSZ) 2010-től kezdődő térnyerése teljesen átalakította a megelőző évekre jellemző szerhasználati struktúrát: míg 2009-ben a kliensek kevesebb mint 4%-a injekált elsődlegesen valamilyen új pszichoaktív szert, addig 2015-ben már a tüssere szolgáltatást igénybevevők 80%-a vallotta azt elsődlegesen injekált szerének. Az amfetamin és heroin injekálás térvesztése tovább folytatódott 2015-ben. Az egyéb opiátok (elsősorban a metadon) intravénás használata 7-9% között mozgott az elmúlt években. A sti-

mulánsok tekintetében, az új pszichoaktív szerek, azaz a designer stimulánsok 2013-tól már az amfetamint is kiszorították: míg 2009-2012 között 40% körül volt az elsődlegesen amfetamint injekáló aránya, 2015-re ez 10%-ra csökkent. [5. ábra]

Az új pszichoaktív szereket injekáló körében 2015-ben is a „pentakristály” volt a leggyakrabban injekált elsődleges szer (65%). Ezt követte a – 2014-ben szintén második helyet betöltő – „zene” (31%). A többi ÚPSZ, mint például az MDPV, a mefedron vagy a benzon előfordulási gyakorisága 4% alatti volt az elsődlegesen ÚPSZ-et injekáló körében.

5. ábra: A tüssere programban részt vevő kliensek elsődlegesen injekált szer szerinti megoszlása 2009-2015 között (%)

Forrás: Tarján 2016b, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

Az országos HIV/HBV/HCVⁱⁱⁱ prevalencia vizsgálatok során 2015-ben 1 fő esetében diagnosztizáltak HIV-fertőzést. A HBV fertőzöttek aránya 2,2% volt, míg a HCV prevalencia 49,7%-os volt. 2015-ben vidéken szignifikánsan nőtt a HCV fertőzöttek aránya (40,5%) míg Budapesten nem változott szignifikán-

san (55,7%), azonban a budapesti adatok trendelemzésére csak korlátozottan van lehetőség. 2015-ben az elmúlt 4 hétben is injekáló, aktív szerhasználók körében az új pszichoaktív szereket injekáló alkották a legnagyobb csoportot, körükben a HCV prevalenciája 78,7% volt.

ⁱⁱⁱ HIV= Human Immundeficiency Virus, HBV=Hepatitis B vírus, HCV=Hepatitis C vírus

A 2015-es országos HIV/HBV/HCV prevalencia vizsgálat alapján, az aktív szerhasználók 38,9%-a osztotta meg a fecskendőjét a vizsgálatot megelőző 4 hétben, míg a bármilyen injektáló segédeszköz megosztásának előfordulási gyakorisága a vizsgálatot megelőző 4 hétben 55,7% volt. Ha szertípus szerinti bontásban vizsgáljuk az eszközmegosztást, elmondható, hogy a prevalencia értékek az új pszichoaktív szereket injektálók esetében a legmagasabbak (fecskendő-megosztás: 48,5%, injektáló eszközök megosztása: 67,1%).

2015-ben 25 kábítószer-használattal közvetlenül összefüggő túladagolós és 40 közvetetten összefüggő halálesetet jelentettek a speciális halálzási regiszterbe. A 25 halálesetből 4 esetben volt nő az elhunyt. A túladagolós esetek körében a férfiak átlagéletkora 34 év, a nőké 29,5 év, együttesen pedig 33,2 év volt. Az opiátokhoz és a metadonhoz köthető halálesetekben az átlagéletkor 34,8 év volt. A 25 halálesetből 10 (40%) – közöttük három női eset – Budapesten történt, megyeszékhelyen egy, kisvárosban két, községben hat haláleset fordult elő. Négy esetben volt az elhunyt hajléktalan, két esetben pedig külföldi személy.

VÁLASZLÉPÉSEK

2015-ben 30 szervezet működtetett tűcsere programot összesen 21 városban, amely az ország 14 megyéjét és 7 régióját jelenti. [6. ábra] 2015-ben az országban 26 állandó telephelyű program működött – ez volt a legjellemzőbb forma. 13 szervezetnél végeztek utcai megkereső munkát, 3 szervezet működtetett mobil tűcsere programot, és 4 helyen tudtak igénybe venni tú-automatát az injektáló szerhasználók. 9 szervezet üzemeltetett kéttípusú programot, ez legtöbb esetben az állandó telephelyű programhoz kapcsolódó, utcai megkereső munka volt, ami egyben a legjellemzőbb kombinációja a különböző típusú tevékenységeknek.

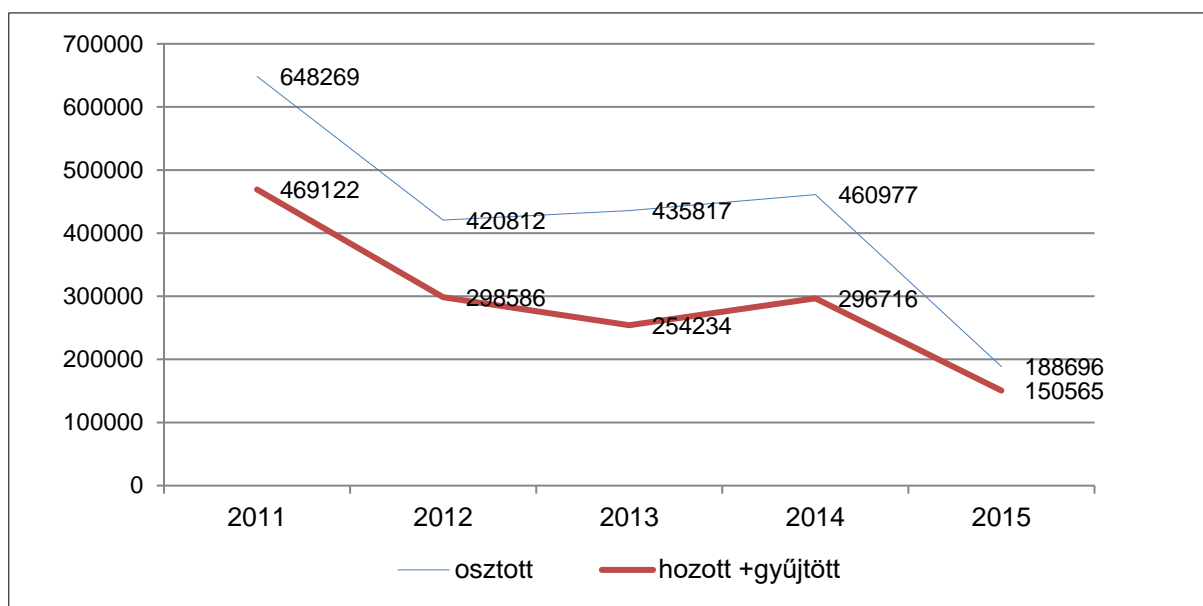
2015-ben a két legnagyobb budapesti tűcsere program 2014 második felében történő bezárásának hatása mérhető volt a forgalmi adatokban. A kiosztott fecskendők száma 59%-kal (188 696 darabra), míg a hozott és gyűjtött fecskendők száma 49%-kal (150 565 darabra) csökkent az előző évhez képest. [7. ábra] A kliensek száma 23%-kal (3 436 főre), míg a kontaktok száma 41%-kal esett vissza (24 368 alkalomra). Egy intravénás szerhasználóra 33 fecskendő jutott a tárgyévben.

6. ábra: Tűcsere szolgáltatók országos megoszlása 2015-ben (N=30)

Forrás: Tarján 2016b, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

7. ábra: A túcsere programok fecskendőforgalmi adatai, 2011-2015 között (db)

Forrás: Tarján 2016b, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

KÁBÍTÓSZERPIAC ÉS KÁBÍTÓSZER-BŰNÖZÉS

A Bűnügyi Szakértői- és Kutatóintézet lefoglalási adatai alapján a nagytételben lefoglalt marihuána mennyisége 2012-ben jelentősen megugrott, azóta viszont folyamatosan csökken. A hasis lefoglalások száma azonban az előző évekhez hasonlóan 2015-ben is tovább emelkedett. A heroin esetében elmondható, hogy a lefoglalások számában növekedés tapasztalható 2014-hez képest, azonban lefoglalta mennyiség jelentősen csökkent. Az amfetamin lefoglalások száma – a kis tételű, 10 gramm alatti lefoglalások trendjéből adódóan – szintén enyhe emelkedést mutat és ez a trend jellemző az MDMA tartalmú tablettákra is. Az LSD lefoglalások száma a fenti anyagokhoz képest nem jelentős, ezek az esetek jellemzően a nagy nemzetközi érdeklődés mellett zajló nyári zenei fesztiválokhoz köthetők. Az új pszichoaktív anyagok 2010-2014 folyamán teljesen átrendezték a magyar kábítószerpiacot. A lefoglalási adatok alapján 2013-ra az új szerek piaci részesedése meghaladta a „klasszikus” – az ENSZ Kábítószer Egyezményeinek valamely jegyzékén szereplő – szerek piacát Magyarországon. 2014-ben a „designer

drogok” már a lefoglalt anyagok 60%-át tették ki. 2015-ben azonban a trend megváltozott, az új pszichoaktív anyagok lefoglalásai a klasszikus kábítószer-lefoglalásokhoz közeli szintre estek vissza.

Magyarországon 2015-ben 24 új pszichoaktív szert azonosítottak. A kannabinoidok csoportjára a gyors és állandó változás a jellemző, mintegy félévente a szerek új csoportja jelent meg, legelőször a JWH-k, legújabban a FUBINACA, PINACA és CHMINACA csoportba tartozó szerek terjedtek el. Stimulánsok közül néhány szer, ha viszonylagosan is, de dominánsabban volt jelen a piacon: 2010-ben a mefedron, 2011-ben az MDPV, azt követően 2012-től pedig a pentedron. 2014-ben a pentedron mellett az α -PVP ért el említésre méltó részesedést a lefoglalási adatok szerint, majd 2015-ben az α -PHP elterjedése volt jellemző.

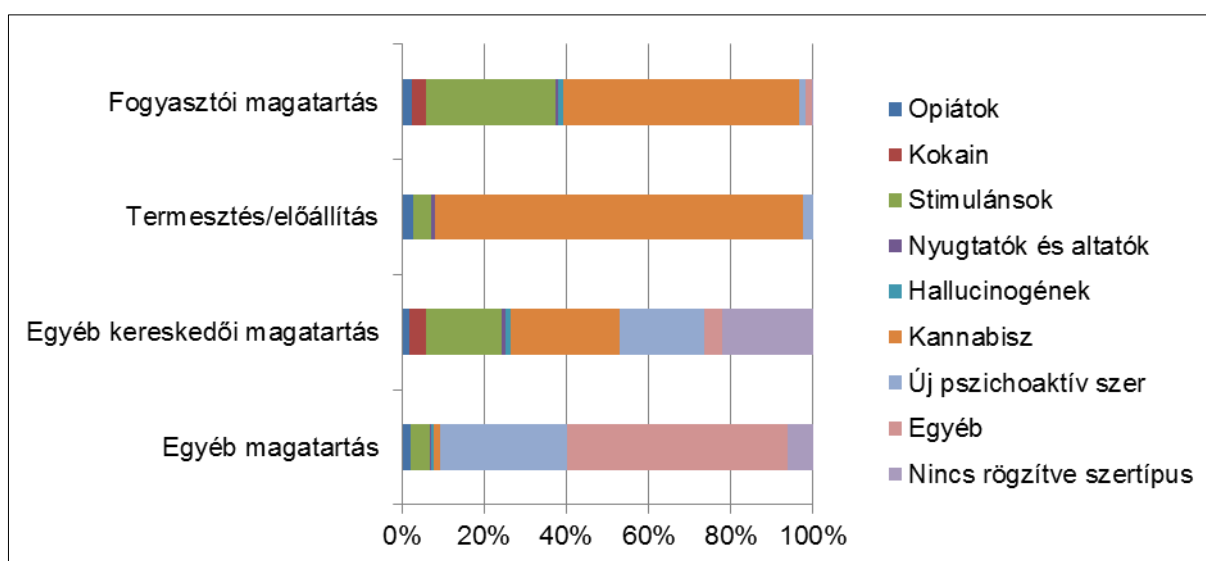
2015-ben 6 625 kábítószerhez vagy új pszichoaktív anyaghoz köthető bűncselekmény miatt indított nyomozás zárult le. A kábítószerhez köthető bűncselekmények az összes hazánkban regisztrált bűncselekmény 2,4%-át tették ki.

A 2015-ben regisztrált bűncselekmények felét (52,1%, 3 301 eset) kannabisszal követték el, 28,7%-át (1 811 eset) stimulánsokkal, 6,8%-át új pszichoaktív anyagokkal (432 eset). [8. ábra] A stimulánsokkal elkövetett esetek között az elkövetés tárgyaként leggyakrabban előforduló kábítószer az amfetamin (83,4%), az MDMA (ecstasy) (7,9%) és a metamfetamin (5,4%) voltak. Az elkövetés tárgyaként kokain a bűncselekmények 3,5%-ában, opiátok 2,6%-ban, hallucinogének 1,3%-ban, egyéb kábító-

szerek 4,3%-ban kerültek rögzítésre.

Az új pszichoaktív anyagokkal való (kereskedői típusú) visszaélés 2012 márciusa óta von maga után büntetőjogi felelősségre vonást, az ezekkel a szerekkel elkövetett visszaélések évről évre egyre növekvő hányadát teszik ki a kábítószer-bűncselekményeknek. 2015-ben az új pszichoaktív anyagok között a legnagyobb arányban katinon származékok (33,6%), szintetikus kannabinoidok (22,5%) és fenetilaminok (17,8%) szerepeltek az elkövetés tárgyaként.

8. ábra: Ismertté vált kábítószer-bűncselekmények megoszlása elkövetői magatartások és szertípusok szerint, 2015

Forrás: ENYÜBS^{iv} 2016, Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2016

2015-ben a 6 625 regisztrált kábítószer-bűncselekményhez kötődően 6 043 elkövetőt regisztrált a bűnügyi statisztika. Az elkövetők 90%-a férfi, 10%-a nő volt. Az elkövetők életkor szerinti megoszlását tekintve 11%-uk 18 év alatti, 35%-uk 19 és 24 év közötti, 26%-uk 25 és 30 év közötti fiatal volt, összességében tehát a kábítószer-bűncselekményt elkövetők 72%-a a 30 évesnél fiatalabb korosztályból került ki. Összehasonlítva az összes bűnelkövető életkori megoszlásával, a kábítószer-bűncselekménye-

ket elkövetők az egyéb bűncselekmények elkövetőinél jóval fiatalabbak: az összes bűnelkövető között a 30 év alattiak aránya 44%-ot tett ki.

A kábítószer-bűncselekmények több mint harmadát a fővárosban (32,7%), vagy Pest megyében (6,2%) regisztrálták 2015-ben. Sorrendben a legnagyobb számú kábítószer-bűncselekményt a főváros és Pest megye után Borsod-Abaúj-Zemplén, Győr-Moson-Sopron és Fejér megyékben regisztrálták. [9. ábra]

^{iv} Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai Rendszer

